

lětopis

73 2026

Zeitschrift für Sorabistik und vergleichende Minderheitenforschung
Časopis za sorabistiku a přirunowace mjeńšinowe slědženje
Casopis za sorabistiku a pšrownjuce mjeńšynowe slěženje
Journal for Sorbian and Comparative Minority Studies

Anja Pohončowa, Jana Šotćina

Dr. habil. Sonja Wölkowa sydomdžesatnica

Serbski Sorbisches
institut Institut

DOI

[https://doi.org/10.59195/
lp.2026.73-940](https://doi.org/10.59195/lp.2026.73-940)

Foto: Serbski institut

Dr. habil. Sonja Wölkowa sydomdžesatnica

Dnja 8. meje tutoho lěta woswjeći dołholětna sobudželaćerka Serbskeho instituta, řečespytnica dr. habil. Sonja Wölkowa swoje 70. narodniny.

Zajim za řeč a přirodne začuće za řečne nuansy běchu jubilarce hižo do kolebki položene, wšako bě jeje nan, dr. sc. phil. Frido Michałk, w tu- a wukraju připóznaty serbski řečespytnik tehdyšeho Instituta za serbski ludospyt w Budyšinje. Hdyž je nan na konferency jězdził, je wottam druhdy džěćace knihi w druhich słowjanskich řečach sobu přinjesł, kotrež je džowka Sonja rady čitała. Tak wubudžichu knihi hižo zahe jeje zajim za řeč słowjanskich susodow.

Sonja Wölkowa wotrosće w Lipsku a pozdžišo w Budyšinje. Tu zastupi 1962 do rjadownje z maćernorěčnej wučbu serbsčiny Serbskeje polytechniskeje wyšeje šule. Wot 1970 do 1973 chodžeše na Serbsku rozšěrjenu wyšu šuli w Małym Wjelkowje. Wot 12. lětnika sem wopyta na Fakulće za džělaćerjow a ratarjow při Uniwersiće Martina Luthera w Halle přihotowanju rjadownju za wukrajny studij w Pólskej. Po maturowanju 1974 w Halle poda so Sonja Wölkowa do Poznanja, zo by na Uniwersiće Adama Mickiewicza polonistiku studowała.

Po wuspěšnje zakónčenym studiju w lěće 1978 dźěłaše Sonja Wölkowa jako wědomstna sobudźělačerka we wotrjedze za slawistiku/finougristiku/balkanologiju na Centralnym instituće za rěčespyt Akademije wědomosćow NDR w Berlinje. Tu skutkowaše spočatnje w slědźerskej skupinje za konfrontatiwnu gramatiku, kotruž nawjedowaše Ronald Lötzsch. W lěće 1982 přeńdže jubilara do slědźerskeje skupiny za słowjansku frazeologiju pod nawodom Rainer Eckerta a dósta 1988 status diplomoweje slawistki. Po rozpušćenju Akademije wědomosćow NDR měješe Sonja Wölkowa 1992/93 přistajenje we wobłuku programa KAI e. V. (to bě Koordinaciska a natwarjaca iniciatiwa za slědźenje w nowych zwjazkowych krajach) za integraciju wědomostnikow do nowych slědźerskich strukturow.

Wot 1994 do 1996 bě wědomstna sobudźělačerka w Instituće za sorabistiku na Lipsčanskej uniwersiće, hdžež přewza wučbne zarjadowanja a přednoški wo serbskej frazeologiji, dialektologiji a morfologiji kaž tež wo stawiznach serbskich gramatikow. Po tym přiwwa jubilara hornjoserbski lektorat kaž tež přednoški wo hornjoserbskej morfologiji, fonetice a fonologiji na katedrje slawistiki Karloweje uniwersity w Praze. Wot meje 1997 skutkowaše Sonja Wölkowa jako wědomstna sobudźělačerka Serbskeho instituta w Budyšinje, mjez 2001 a 2014 zdobom jako wotrjadnica Budyskeho rěčespytneho wotrjada. Po přestrukturowanju wědomostneho slědźenišća w lěće 2015 bě zastupowaca wotrjadnica. W měrcu 2022 poda so jubilara na zasłuženy wuměnk.

Swoj studij polonistiki bě Sonja Wölkowa wote wšeho spočatka na rěčespyt wusměřila. Za čas dźěła na Akademiji wědomosćow NDR wěnowaše so spočatnje wosebje polonistiskim, poněčim pak tež sorabistiskim rěčnym prašenjam. Sobudźěło Sonje Wölkoweje w slědźerskej skupinje za słowjansku frazeologiju wotbłyšćuje so w jeje doktorskim dźěle wo hornjoserbskich werbalnych frazemach, kotrež wona w juliju 1989 wuspěšnje zakitowa. Monografija wuńdže w lěće 1992 pod titlom „Verbale Phraseme im Obersorbischen. Untersuchungen zur Valenz und Struktur“ w Ludowym nakładnistwje Domowina. Hižo do toho bě wona w Lětopisu rjadu A wjacore nastawki wo serbskej frazeologiji wozjewiła (1986, str. 25–38; 1987, str. 4–10; 1989, str. 5–11). Mjez 1989 a 1991 dźěłaše na projekće „Handbuch der polnischen Phraseologie“ pod nawodom Helgunde Henschel sobu; projekt so rozpušćenja akademije dla pak njezakónči.

Za čas dźěła při KAI e. V. započa so zaběrać z nowym, wobšěrnym projektom wo stawiznach serbskich gramatikow, kotryž wjedžeše w Lipsku a Budyšinje dale. Z tutoho projekta wurośće spis, z kotrymž so 2002 na Lipsčanskej uniwersiće zhabilitowa. Monografija wuńdže jako 38. zwjazk w spisach Serbskeho instituta pod titlom „Die sorbische Grammatikschreibung von ihren Anfängen bis zum Ende des 19. Jahrhunderts“ w Ludowym nakładnistwje Domowina. Do swojeho přepytowanja zapřija awtorka gramatiki hornjo- a delnjoserbsčiny wot Jana Chojnana (1650) hač do Arnošta Muki (1891). W fokusu steješe prašenje, kak gramatikarjo při předstajenju serbskeje gramatiki aktualne wědomostne dopóznaća swojeho časa wobkedźbowachu. W zwisku z tutym projektom dósta awtorka wědomostneho spisa hłubši dohlad do gramatiskeje struktury staršeje hornjoserbsčiny, štož so w dalších publikacijach wotbłyšćuje, mjez druhim wo wuwicu synkretizma lokatiwa a instrumentala w pluralu pola wosobowych pronomenow (Lětopis 1997, č. 44/1, str. 5–14). Pohłubšena wěda přispørješe zdobom jeje skutkowanje w Komisiji za gramatisku strukturu słowjanskich rěčow při Mjezynarodnym komiteju slawistow, w kotrejž dźěłaše wot lěta 1993.

W přěnich lětach w Serbskim instituće zaběraše so Sonja Wölkowa dale intensiwnje ze serbskej frazeologiju a wuda hromadže z ukrajskim kolegu Anatolijom Ivčenkom w lěće 2004 trojorěčny serbsko-němsko-ruski „Hornjoserbski frazeologiski słownik“.

W nim wopisuje so wjace hač 3600 hornjoserbskich frazeologizmw, wupisanych z literatury, słownikow a dalšich leksikografiskich zběrkow. Spóznaš hižo tehdy přiběracy wuznam interneta za njekomplikowane spřístupnjenje slědžerskich wuslědkow, staraše so Sonja Wölkowa wo wozjewjenje frazeologiskeho słownika – tu bjez rušćiny – na internetnej stronje Serbskeho instituta (2005, <https://www.serbski-institut.de/veroeffentlichung/online-publikationen/obersorbisches-phraseologisches-woerterbuch/>). W lěće 2009 slědowaše popularna, na džěci wusměrjena a wizuelnje naročnje ilustrowana kniha „Wo wćipnych Jěwach a nócnych hawronach“. W dalšich nastawkach wěnowaše so džělnym aspektam serbskeje frazeologije, na přikład wo zwiskach kašubskeje frazeologije z hornjoserbskej a němskej (w zběrniku „Obraz językowy słowiańskiego Pomorza i Łużyc. Pogranicza i kontakty językowe“, Warszawa 1997, str. 149–166), wo toponymach w hornjoserbskich frazeologizmach (w zběrniku „Frazeologia a językowe obrazy świata przełomu wieków“, Opole 2007, str. 131–136), wo frazeologii w prozy Jakuba Barta-Ćišinskeho (w konferencnym zběrniku „Jakub Bart-Ćišinski. Erneuerer der sorbischen Literatur, Budyšin 2013, str. 233–243), wo wužiwanju frazeologizmw w tučasnej hornjoserbsčinje (Lětopis 2003, č. 50/2, str. 95–102; 2008, č. 55/1, str. 36–47) abo wo hornjoserbskej frazeologii w němskim a europskim konteksće (w zběrniku „Schleichers Erben. 200 Jahre Forschung zum Baltischen und Slawischen“, Hamburg 2014, str. 79–87). Wot lěta 2004 skutkowaše w Komisiji za słowjansku frazeologiju při Mjezynarodnym komiteju slawistow.

Tež w serbskej dialektologiji płáči Sonja Wölkowa jako fachowča, džělaše wšak hižo wot lěta 1990 na mjezynarodnym projekće „Słowjanskeho rěčneho atlasa“ sobu a bě člonka wotpowědneje komisije při Mjezynarodnym komiteju slawistow. W oktobru 2007 bě wona jako sobudžělačerk Serbskeho instituta hosćicielka wuradźowanja woneje komisije, kotraž wotmě so tehdy w Budyskim Serbskim domje. Džěło na konferency „bě wěnowane přihotam kartow a materiala za dalše atlasowe zwjazki: štyri fonetiske, šěsć z leksikaliskej tematiku [...] a dwaj wo gramatiskich zjawach“ (Rozhlad 2007, č. 12, str. 431). Za pjeć zwjazkow leksikalisko-słowotwórbneje serije a za jedyn zwjazk fonetiskogramatiskije serije fungowaše Sonja Wölkowa jako sobuawtorka resp. sobuwudawačelka.

W 1990tych lětach zaběraše so Sonja Wölkowa tohorunja intensiwnje ze stilistiku hornjoserbsčiny a napisa za zběrník „Serbsčina“ z rjadu „Najnowsze dzieje języków słowiańskich“ pod redakciju Helmuta Faski přinošk wo stilistiskej diferenciaciji serbsčiny. Bě to dotal jenička wědomostna studija, kotraž wěnuje so wobšěrnje rěčnym stilam w hornjoserbsčinje. Scyła wobkedźbowaše prawidłownje aktualne wuwća hornjoserbskeje spisowneje rěče. Wosebje stejachu w tym zwisku rěč młodeje generacije (mjez druhim w konferencnym zběrniku „Bez cenzury“, Łódź 2006, str. 61–71) kaž tež zjawy interferency w fokusu rěčespytneho zajima (w jubilejnym spisu za Waltera Breuja „Von Zuständen, Dynamik und Veränderung bei Pygmäen und Giganten“, Bochum 2009, str. 391–406; w konferencnym zběrniku „Einflüsse des Deutschen auf die grammatische Struktur slawischer Sprachen“, Budyšin 2015, str. 214–226). Dale je awtorka a sobuawtorka džewjeć rěčespytnych hesłow w „Serbskim kulturnym leksikonje“ (Budyšin 2014). Hromadže z Tanju Anstatt a Christinu Clasmeier wozjewi 2020 kompaktnu a linguistisce fundowanu zawodnu knihu „Obersorbisch. Aus der Perspektive der slavischen Interkomprehension“.

Jedyn z hłownych čěžišćow Budyskeho rěčespytneho wotrjada Serbskeho instituta bě a je do džensnišeho słownikarske džěło. Tak wjedžeše Sonja Wölkowa pjero při pisanju koncepta noweho němsko-hornjoserbskeho słownika. Jako wuměnkarka leksikografiske džěło instituta nadal podpěruje.

Zajim za nowe technologije a jich kombinaciju z linguistiskimi prašenjemi je so pola jubilarke hižo zahe wuwił. Wona zasadźowaše so wot lěta 2014 za kwalitne polěpšenje nastawaceje prawopisneje kontrole za hornjoserbšćinu (za Microsoft Office a Open/Libre Office), kotruž běštaj informatikarjej (Bernhard Baier a Wito Bejmak) wot 2009 wuwijałoj. Přez zaměrnú rewiziju definicijow fleksiskich klasow morfologiskeho generatora – kotruž Sonja Wölkowa přewza – móžachu so krok po kroku systematisce wustupowace zmylki wotstronić a tak linguistisku kwalitu poskitkow zwysić. Tež na nadžělanju modula za awtomatiske dźělenje słowow bě Sonja Wölkowa wobdžělena. Wuslědki wšitkich tutej prócowanjow su implementowane na webstronje soblexx.de.

Wědomostnicy Serbskeho instituta stajaja swoju fachowu ekspertizu serbskim, ale tež statnym a komercielnym institucijam kaž tež priwatnym wosobam k dispoziciji. Za rěčespytnikow to zwjetša rěka, zo poradźuja w rěčnych naprašowanjach. Tole wězo tež za jubilarke přitrjechi. Hromadže z koleginomaj Anju Pohončowej a Janu Šołćinej přewza wona po wotchadže Helmuta Jenča na wuměnk wot 2002 tydžensku rěčnokulturnu rubriku Serbskeho rozhłosa „Rěčny kućik“. Hladajo na wulki zajim na tajkich přinoškach wozjewi so 2009 w Ludowym nakładnistwje Domowina zběrník rěčnych kućikow pod titlom „Z labyrinta serbšćiny. Bjesady wo rěči“. Hač do dźensnišeho přinošuje wona ze zajimawymi tekstami k zwysenju rěčneje kultury mjez wužiwarjemi hornjoserbšćiny. Mjeztym wozjewjeja so teksty prawidłownje na rěčnym portalu hornjoserbsce.de.

Wot lěta 1999 bě jubilarke redaktorka rěčespytneho dźěla sorabistiskeho časopisa „Lětopis“. Wot zešiwka 2016/1 hač do zešiwka 2019/2 přewza jeho šefredaktorstwo. W redakciskim dźěle pokazuje so mjez druhim dokładnosć Sonje Wölkoweje, kotraž je za přehladowanje a korekturu zapodatych manuskriptow njeparujomna. Nimo Lětopisa přewza wona tež redakciju druhich wědomostnych dźělow resp. fungowaše jako wudawačelka. Wyše toho skutkowaše Sonja Wölkowa we wjacorych redakciskich přiradach pólskich časopisow. Dale zastupowaše Serbski institut w jury Myta Handrija Zejlerja a bě člonka jury Myta Arnošta Muki a Myta Michała Hórniky při Maćicy Serbskej.

W lěće 1994 załoži so při Maćicy Serbskej Hornjoserbska rěčna komisija, kotraž ma nadawk hornjoserbsku spisownu rěč kodifikować. Wot spočatka sem bě Sonja Wölkowa jeje člonka a wot lěta 2003 hač do lěta 2024 jeje předsydka. Jako tajka je wona dlěje hač 20 lět posedženja dokładnje přihotowała a nawjedowała. Tež hdyž je funkciju předsydki 2024 zložila, skutkuje dale jako aktiwna člonka komisije a wobohaća ze swojej fachowej kompetencu aktualne nadawki.

Sobudźělaćerki a sobudźělaćerjo Serbskeho instituta waža sej dźěło něhdyšeje kolegowki a přeja jubilarce dale krutu strowotu, nadal zajim za rěčespytné temy a na zakładže jeje kompetentneho wobknježenja mjez druhim tež pólšćiny, rušćiny a delnjoserbšćiny hišće mnoho wědomostneje ekspertizy k najwšelakorišim rěčnym a rěčespytnym temam.

Anja Pohončowa, Jana Šołćina